

ענווה גורמת לצמיחה הגדולה ביותר

החורש כל שהוא וכו', למאי חזי? חזי לביזרא דקרא. [קג.]

משמע שזרע הדלעת הוא הזרע הכי קטן מבין הזרעים, עד שמסמל את החפירה קטנה ביותר של 'כל שהוא'. הפלא הוא שעניינו רואות זרעים רבים של תבואה שקטנים יותר ממנו?

הסביר הגאון **רבי יצחק פנחס גולדווסר** שליט"א שאמנם הזרעים האחרים יותר קטנים, אך כשרוצים לזרוע מהם, עושים חפירה יותר גדולה כי לא מקובל לזרוע אותם בבודדים, לעומת זאת את הדלעת מוצדק לחפור עבורה חפירה מיוחדת - ולכן שכשמדברים על החפירה הקטנה ביותר מתאים להביא את הדלועים כדוגמא.

האמת שיש כאן תופעה מעניינת - שדווקא הפרי בגדול הזה מסמל את החפירה הכי קטנה.

וניתן לומר בדרך דרש - דבר נאה: הנה רבנו ניסים גאון [בברכות נו:]: מספר ששאל אותו תלמיד מבני ספרד מדוע 'אין מראים דלועין אלא ליראי שמים'! ואמר לו שאין לו קבלה על דבר זה וגם מעולם הוא עדיין לא נשאל על זה. אבל אפשר לומר שהמיוחד בדלועין הוא - שמחד גיסא הם הגדולים ביותר מבין פירות הארץ, אך אעפ"כ הם לא מתנשאים, וככל שהם גדלים הם מוסיפים נמיכות. ולכן יש בהם צד השווה ליראי שמים - שהרי עקב ענווה יראת ה', ולכן מראים אותם דווקא ליראי שמים. ומסיים שם שהפירוש הזה היה ישר בעיני התלמיד ההוא, ובעיני כל התלמידים.

רואים שהצמיחה הגדולה ביותר עולה מתוך הנמיכות קומה הנמוכה ביותר - וניתן להוסיף גם מתוך החפירה הקטנה ביותר!

למה המילים בלוחות נכתבו למפרע?

גופא א"ר חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ, כגון נבוב נובן (רהב בהר) סרו ורס. [ק"ד.]

מרן הגרי"ז סולובייצ'יק זצוק"ל מסביר שהיו שני ניסים בלוחות - א' בלוחות עצמם, והב' בכתב. כמו שמשמע מהפסוק [שמות ל"ב ט"ז] "והלחת מעשה אלהים המה, והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת". הנס בכתב היה - שהאותיות מ"ם וסמ"ך עמדו בנס. והנס שבלוחות היה - שהם נקראו משני הצדדים.

אולם צריך להבין הרי מבואר בדברי ר' חסדא שהגם שהאותיות נקראו כל אות ישרה, אבל המילים היו למפרע, אי"כ מה התועלת בנס הזה?

מתרץ הגאון **רבי שמואל יעקב בורשטיין** זצוק"ל בהקדם דברי **הגר"ח מואלאזין** זצוק"ל שהסביר את ההבדל בין גאונותו

כשמדובר על שאלה של חיים - זוכים לעזרה מיוחדת משמים

דאמר ר"ל מ"ד 'אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן' - בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו. [קד.]

הגאון **רבי ברוך מרדכי אזרחי** שליט"א מחדד שיש כאן שני מהלכים שונים, הראשון הוא מהלך של 'פותחין לו' - זהו הקטגוריה המבחילה של 'הבא ליטמא'. אך יש את המעמד הנכסף של 'מסייעים אותו' - שבה זוכה מי שבא ליטהר, שמרעיף על עצמו שפע של סיעתא דשמיא.

וממחיש זאת במעשה הנורא שכתב הגאון רבי שלמה לוריא זצוק"ל [בהקדמה לשי"ש מס' חולין]:

"וגם פעם אחת בא לידי ע"י נר מצווה ותורה אור' כאילו הראוני מן השמים ונתנו לי הורמנא ואמיץ כח ממלאכי הרקיע - ופתחו לי שערי אורה לומר עסוק בתורה, דין ואסור והתיר והורה, הוי גבור כארי שבחבורה כתוב עלי ספר". המהרש"ל חתם ולא פירש - כנראה שהבין שמצווה לפרסם שה' עשה עימו נס בינר מצוה', אך לא לפרש מהו פשרו של הנס.

ומהו אותו נר מצוה'?

מביאים בשם אחד מתלמידיו כי באחת הלילות בעודו שקוע בתלמודו בסוגיה קשה, כשרקותיו הולמות ומוחו הכביר נתון

המופלאה של אחיו הגרי"ז זצוק"ל לבין הגר"א. שאחיו יודע את כל התורה כולה כמו שתפילת 'אשרי' שגורה בפיו של כל יהודי שאומרה ג' פעמים ביום. לעומת זאת הגר"א ידע את כל התורה גם למפרע! כמו אדם שספר מונח לפניו.

הנה אמרו חז"ל שאם היו בידינו לוחות הראשונות התורה לא היתה משתכחת. רואים שבלוחות היתה סגולה מיוחדת לזכירת התורה - ולכן הם נקראו גם למפרע - שזה מסמל את הבהירות המופלאה שהם הקנו, עד שהדברים נחקקו על ליבו של כל אחד, כאילו הוא רואה אותם מול עיניו, ויכול לאומרם גם למפרע!

צריך לדעת שיש גם בזכירת מעמד הר סיני והדבקות בו, כח ועוז לזכירת התורה ומניעת שכחתה, שנובעת מהמדרגה ההיא של ראית הלוחות.

בתוך עמל מפרך של עיון מחשבה וניתוח, השוואה והפרדה, ראייה והבנה.

ולפתע נוכח המהרש"ל כי הדונג שבנר מתמוסס ואוזל, ונר נוסף בבית אין...

דאגה עצומה אופפת את המהרש"ל: היתכן להישאר כך תלוי באוויר של ספקות? היתכן לעבור את הלילה ללא מסקנה?

המהרש"ל אינו יודע את נפשו, ופורש את ידו לשמים בדמעות: רבשי"ע! איני מסוגל להישאר בלי ברור הסוגיה - אנא תן לי אור! ומיד שקע שוב בסוגיה - מוחו העצום שוב חוצב סלעים ומפרק הרים!

הנר מאיר - דולק ומאיר...

עד אשר סיכם את הסוגיה בסיפוק נעלה כשנהרה על פניו - ונשא שוב את עיניו למרום בהודאה!

כשבשמים רואים שרבי שלמה לוריא אינו מסוגל לעבור לילה בלי ברור הסוגיה - זו שאלת חיים - והוא חפץ להגיע אליה דווקא מתוך עמל! - 'מסייעין אותו!' 'מוליכים אותו!' עד ברור הסוגיה.

האחריות להשפיע לטובה על הסובבים

וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אחד מן האחין שמת - ידאגו כל האחין כולן, אחד מבני חבורה שמת - תדאג כל החבורה. [קו.]

בבתי אבות של ישיבת פונביז' אירע אסון - ואחד הנערים הסתלק לבית עולמו.

כאשר הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצוק"ל ספד לו, הסביר מדוע כל בני החבורה צריכים להיות מודאגים ממיתתו של אחד מהם.

ואמר שהנקודה היא שלכל אדם יש בעולם תפקיד להרבות כבוד שמים - עיקר התפקיד מתמקד בסביבה הקרובה - להשפיע עליהם לטובה ולרומם אותם בעבודת ה'.

בכל חבורה של יראי ה', יש לכל אחד תפקיד שמשתלב עם ההשפעה ההדדית של כולם זה על זה.

כשאחד מהם הסתלק זה אומר שעכשיו חסר חלק בהשפעה הקבוצתית, ומוטל על כל אחד להשלים את החסר, בתוספת חיזוק.

[הגרא"ל מטעלו זצוק"ל הסביר שזה הרעיון שעומד מאחורי המושג שנקרא 'ירושה' - שבני המשפחה הקרובה שהם היו אמורים להיות מושפעים ממנו יותר מכולם, ימשיכו את תפקידו של המנוח, בממון שהופקד אצלו לעבודת הבורא].

מה גם שיתכן ושהוא נלקח מתוך מטרה לזעזע אותם וכך להשפיע עליהם להתעורר, כיוון שהם לא הושפעו ממנו בדרך הרגילה. ואם כך אולי יש עליהם אשמה מסוימת, שהשפעה החיובית שקיבלו ממנו לא היתה מספקת.

ולכן צריך להתחזק יותר ויתר ביראת שמים פנימית ואמיתית ומידות טובות, ולהשלים את החסר.

זהירות מפילוח פתאומיות

והתניא ר"ש בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום ר' יוחנן בן נורי: המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה! שכך אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה, והולך ועובד. [ק"ה:]

מבואר בגמרא שדרכו של היצר לגרור את האדם להתדרדרות רוחנית בתהליך איטי שנמשך לאורך זמן - ולא מפיל אותו בבת אחת.

וצריך להבין - איך בחטא העגל, סרו 'מהר' מהדרך?

דור דעה שזכו זה עתה לראות את האותות והמופתים באדמת מצרים ובים סוף, והיו במעמד הנשגב והנורא בהר סיני - נפלו פתאום לבירא עמיקתא של חטא עבודה זרה?

מסביר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל שאמנם בדרך כלל נדרש מאמץ ומיומנות מיוחדת כדי להפיל אדם ממקומו.

אך כאשר אדם כבר איבד את שיווי משקלו מכל סיבה שלא תהיה - אפשר להפיל אותו ארצה בקלות יתירה!

כך פעל היצר הרע בחטא העגל שהביא חושך ואפילה, ערבב את כל העולם, והראה להם את מיטתו של משה - עד שהם הגיעו לחוסר עשתונות, ומתוך שבר הנוראי הצליח להפיל אותם במהירות, ולא היה צריך את המסלול הארוך של 'היום אומר לו עשה כך'.

לכן על האדם לשמור על עצמו - שאם נקלע לאיזה 'ירידה' ממצבו [ולמי אין ירידות ר"ל?] יתחזק מאוד לשמור על שיווי משקלו

שלא להיכנס לבהלה שעלולה לדרדר אותו לעבר פי פחות!

ויתאמץ להחזיק את עצמו במצב המורכב - שלא תתחזק הנפילה, וכך יש לו תקווה שלאחר הנסיון יחזור לדרגתו הראשונה ולמעלה הימנה.

חמסר חייב להיות מובן

מידה כנגד מידה. [קה.]

הגאון רבי אלחנן בונים וסרמן זצוק"ל ממחיש את המושג מידה כנגד מידה במשל - נתאר לעצמנו ילד ששוהה עם אביו בלבד בחדר סגור וחשוך, ולפתע מושלכת עליו אבן!

הרי 'יהיה ברור לילד שרק אביו יכול להשליך עליו את האבן! ואם האבא ש"כ אהב אותו עשה את זה ודאי שיש לו סיבה טובה מאוד... וכנראה הוא רוצה להעביר איזה מסר... גם ברור לו שחייב להיות שהמסר אמור להיות מובן אפילו לילד ברמה שלו....

כך גם כל 'ייסורים שה' - האב הרחמן שולח, ודאי שיש בהם מסר שניתן להבין אותו ולהפיק ממנו לקח, כל אחד בעצמו אם יפשפש וימשמש במעשיו.

אין הרבה דמעות על 'כשרים'

אמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו. [קו:]

מנן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל מדייק שבגמרא משמע שאין הרבה אנשים שבוכים כמו שצריך, וניתן לספור את הדמעות....

והוסיף שעפ"י דברי הגר"א [בהקדמה למעשה רב] ש'ישראל כשר' הוא מי שמקיים את המבואר בש"ס ובארבעת חלקי השולחן ערוך.

והרי כבר בסעיף הראשון נצטוונו לקיים 'שוויתי ה' לנגדי תמיד' - וכמה זוכים לקיים אותו תמיד?

א"כ גם אין כ"כ הרבה אנשים שאפשר לבכות עליהם....

זהירות מניסיונות

הבא ליטמא פותחים לו.

הגאון רבי יוסף יוזול הורביץ זצוק"ל [הסבא מנובהרדוק] אמר שאמנם מקובלנו שאין ה' מביא לאדם נסיון שאינו יכול לעמוד בו.

אך על ניסיונות שאדם מביא על עצמו זה לא נאמר....

ומהם צריך מאוד להיזהר!!!

יציאה עם ציפ בשבת

רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאו בפיו. [קב.]

לאחרונה מתרחבת בעולם התופעה שאנשים מחדירים לגופם שבת זעיר תת עורי [צ"פ] - שמסדר בכל רגע נתון את המיקום המדויק שלהם למערכת לוויינית, ויש מקומות שהשבב שמשמש תחליף לתעודות זיהוי ואמצעי תשלום.

ויש לדון האם מותר לצאת בשבת לרשות הרבים עם השבב הזה - מצד הוצאה מרשות לרשות?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א הביא הוכחה להתיר מהמשנה ברורה [שי"ב סק"ג] שמתיר לבלוע יהלום או זהב ולצאת עמו לרשות הרבים, כיוון שהוא בלוע.

תפילה על ניסיונות

בא ליטרה מסייעים אותו. [קד.]

הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל בשיחה שמסר לפני היציאה לבין הזמנים עורר שצריך להרבות בתפילה שלא להיכשל בניסיונות, כמו שמתפללים על אדם שנמצא בסיכון גופני! ורק כך נחשב לבא להיטרה' וזוכה לס"ד.

להמחשת הדברים סיפר שראה בדרך לישיבה מודעות רחוב גדולות, המכריזות על עצרת התעוררות, שישמעו בה דברי חיזוק מגדולי הדרשנים.

אנשים הולכים לעצרות מסוג זה מתוך הנחה שהם מושלמים, וכדאי לשמוע את ה'בעיות של הכלל'... כדי להירגע, ולהמשיך לחיות בשלות הנפש... אך האמת היא שעיקר העבודה היא לחפש ולמצוא את נגעי עצמו - וכך לזכות שייטעו בידו להיטרה.

לקבלת גיליון מורחב בתחילת השבוע וכן לתגובות הערות והארות

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשיווי עריכה וקיצור נדרשים - נשמח לקבל פנינים נוספים מדברי רבותינו